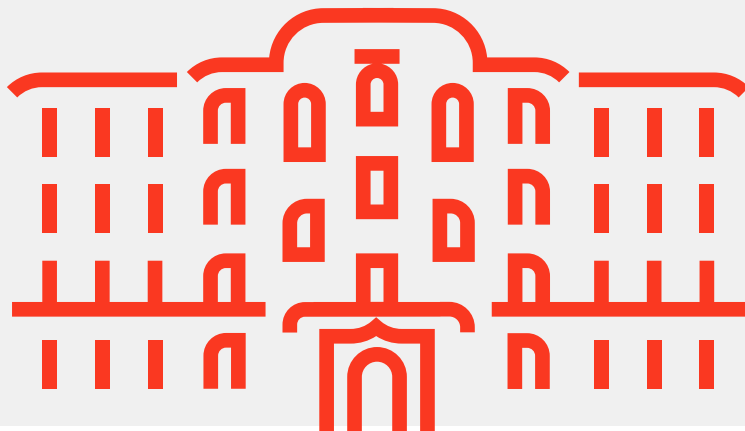

Raport – 2019

Muzeum Getta Warszawskiego

Albert Stankowski,
 dyrektor Muzeum Getta Warszawskiego
 Fot. MGW/R. Szymański

Szanowni Państwo,

Dwa lata istnienia Muzeum Getta Warszawskiego to czas wyjątkowej pracy. Budowana od podstaw instytucja w organizacji już zaznaczyła swoją obecność na mapie polskiej kultury i pamięci. Organizujemy wystawy plenerowe; wydarzenia artystyczne, konferencje naukowe i spotkania środowiskowe. Upamiętniamy rocznice. Mamy bogatą ofertę edukacyjną dla uczniów, nauczycieli i przewodników zaangażowanych w turystykę historyczną. Zapraszamy na spacer po szlakiem miejsc pamięci getta warszawskiego. Współpracujemy z instytucjami w Polsce i za granicą. Wspieramy organizacje kombatanckie. Naszym głównym działaniem jest budowa muzeum, czyli praca nad wystawą stałą i ratowaniem zabytku – Szpitala Dziecięcego Bersohnów i Baumanów – w którym w przyszłości będzie się mieściło Muzeum Getta Warszawskiego. Rok 2019, pierwszy pełny kalendarzowy rok naszej pracy, był dla nas wyzwaniem. Dzielimy się tym, co przeżyliśmy i prosimy o wsparcie naszych działań.

Albert Stankowski

I Wystawy

Wystawa stała

W lipcu 2019 r. został powołany **Zespół Wystawy Stałej**, w którego skład wchodzi historycy z Polski, USA i Izraela.

Pod kierownictwem głównego historyka wystawy stałej prof. Daniela Blatmana i dyrektora MGW Alberta Stankowskiego zespół przygotował dokumenty zawierające pierwszą koncepcję całej wystawy i poszczególnych galerii oraz prezentacje omawiające poszczególne zagadnienia.

Ustalono zostały ramy czasowe, narracja będzie skoncentrowana na wydarzeniach XX-wiecznych, z uwzględnieniem daty budowy szpitala (1878) oraz działalności dobroczynnej rodzin Bersohnów i Baumanów. Zespół przyjął trzy kluczowe elementy, które wystawa ma przekazać odwiedzającym, w szczególności młodszemu pokoleniu:

a) umiejętność dogłębnego doświadczenia i zrozumienia różnorodności życia żydowskiego w Warszawie i ważnej roli Żydów w rozwoju i rozbudowie miasta;

b) kompleksowość i różnorodność stosunków między Polakami i Żydami przed II wojną światową i podczas okupacji niemieckiej, w tym przemoc i wrogość pojawiające się obok pomocy i współczucia;

c) budowanie empatii i zrozumienia wyjątkowego losu Żydów polskich oraz warszawskich w okresie przygotowanej i przeprowadzonej przez Niemców zagłady.

Zespół przyjął też trzy kluczowe parametry, które będą stanowić dominujące nurty narracji historycznej

Muzeum:

a) prezentacja szerokiej perspektywy życia żydowskiego w Polsce podczas okupacji niemieckiej, wychodząca poza ramy historii Żydów w getcie warszawskim. W tym celu część wystawy poświęcona zostanie historii innych gett;

b) historia getta warszawskiego opowiedziana na tle dziejów okupowanej Warszawy. Wystawa będzie skupiać się na bezbronności miasta wobec niemieckich regulacji, które doprowadziły do podziału zarówno jego terytorium, jak i społeczeństwa. Pokaże ściśle powiązanie życia getta i życia całego miasta;

c) wystawa stała będzie dążyć do przekazania uniwersalnego przesłania, zgodnie z którym tragedia Holokaustu i zagłada Żydów w Warszawie jest punktem wyjścia do ukazania humanistycznych wartości, takich jak tolerancja, współczucie dla mniejszości, dialog między grupami religijnymi, etnicznymi i narodowymi. Niszczące konsekwencje antysemityzmu i rasizmu powinny być nie tylko na zawsze zapamiętane, lecz również stanowić przestrożę dla przyszłych pokoleń. Wstępny projekt scenariusza wystawy stałej został przekazany do recenzji niezależnemu zespołowi historyków z Polski i świata. Opinie na jego temat wyrazili także członkowie Rady Muzeum Getta Warszawskiego.

Zespół Wystawy Stałej wraz z Działem Inwestycji MGW przygotowuje dokumenty do przetargu na koncepcję wystawy stałej, który ma zostać ogłoszony w 2020 r.

Szpital Dziecięcy Bersohnów i Baumanów
Fot. MGW/M. Nowak

Wystawy czasowe

Świadek historii. Szpital Dziecięcy Bersohnów i Baumanów

– ogrodzenie budynku szpitala Bersohnów i Baumanów przy ul. Siennej 60 w Warszawie (23 lipca 2018 – 31 stycznia 2019 roku)

Pierwsza wystawa przygotowana przez Muzeum Getta Warszawskiego. Plenerowa ekspozycja fotograficzna na ogrodzeniu dawnego budynku szpitalnego, który w przyszłości stanie się siedzibą Muzeum, przypominała dzieje tego zabytkowego obiektu. Wystawa, której kuratorką była dr Ewa Toniak, historyczka i krytyczka

sztuki, obejmowała 20 plansz. Koncepcję przygotowała dr Hanna Węgrzynek, zastępca dyrektora ds. naukowo-wystawienniczych. Wystawa, otwarta 23 lipca 2018 r., wpisała się w uroczystości upamiętniające 76. rocznicę masowej wywózki warszawskich Żydów do obozu zagłady w Treblince. Wystawa cieszyła się dużym zainteresowaniem, była często pokazywana przez przewodników warszawskich w trakcie oprowadzania po terenie byłego getta.

Wyprostowani, nieugięci... Natan Rapoport i pomnik Bohaterów Getta

– plac przy pomniku Bohaterów Getta w Warszawie (18 kwietnia – 30 października 2019 roku)

Wystawa została poświęcona życiu i twórczości autora projektu pomnika – Natana Rapoporta (Warszawa, 1911 – Nowy Jork, 1987) oraz samemu monumentowi. Jej celem było ukazanie historii budowy pomnika w kontekście społeczno-politycznym i kulturowym

lat 40.–50. XX wieku oraz przybliżenie postaci jego twórcy Natana Rapoporta – rzeźbiarza cieszącego się międzynarodową sławą, autora pomników upamiętniających na całym świecie zagładę (m.in. w USA, Europie, Izraelu), związanego w młodości z Warszawą i jej środowiskiem artystycznym. Ekspozycja oparta została na materiałach fotograficznych przedstawiających artystę i jego prace, projekty pomnika Bohaterów Getta, ceremonię jego odsłonięcia, wywiady i recenzje prasowe. Wystawę zobaczyło około 45 000 osób.

Wyprostowani, nieugięci ... plac przy pomniku Bohaterów Getta
Fot. MGW/M. Nowak

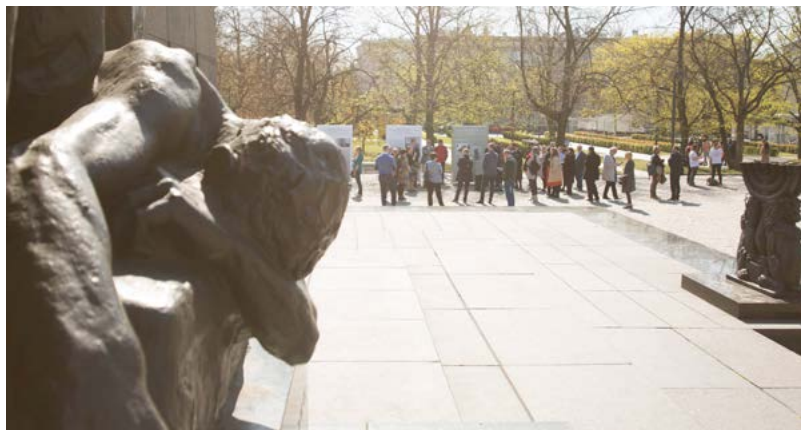
Wyprostowani, nieugięci ... plac przy pomniku Bohaterów Getta
Fot. MGW/M. Nowak

Wyprostowani, nieugięci ... plac przy pomniku Bohaterów Getta
Fot. MGW/ M. Nowak

Pocztkówki z naszej okolicy, ul. Sienna 60. Fot. MGW/ J. Turczyk

Wyprostowani, nieugięci ... plac przy pomniku Bohaterów Getta
Fot. MGW/ M. Nowak

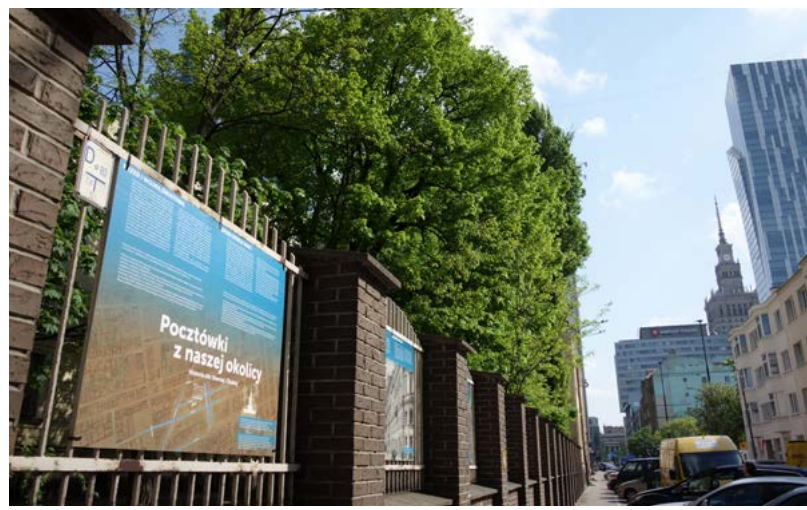
Wyprostowani, nieugięci ... plac przy pomniku Bohaterów Getta
Fot. MGW/ M. Nowak

Pocztkówki z naszej okolicy... Historia ulic Sieniej i Śliskiej

– ogrodzenie budynku Szpitala Dziecięcego Bersohnów i Baumanów przy ul. Sieniej 60 w Warszawie (od 15 maja 2019).

Celem wystawy jest ukazanie historii obu ulic, od początków XIX do lat 60. XX wieku za pomocą fotografii ukazujących nieistniejące już budynki oraz sceny uliczne, plakaty informujące o imprezach politycznych, kulturalnych i oświatowych. Ikonografii i dokumentów pochodzących z okresu zaboru

rosyjskiego, II Rzeczypospolitej, II wojny światowej, kiedy obie ulice wchodziły w skład tzw. małego getta oraz czasów powojennych. Wystawa podtrzymuje pamięć o wielokulturowości Warszawy i żyjącej tu niegdyś społeczności żydowskiej, a zarazem upowszechnia informacje o Muzeum i jego docelowej siedzibie. Została oparta na materiałach fotograficznych pochodzących z wielu archiwów krajowych i zagranicznych. Szacujemy, że do końca 2019 r. wystawę zobaczyło około 30 000 osób.

Wyprostowani, nieugięci ... plac przy pomniku Bohaterów Getta
Fot. MGW/ M. Nowak

Warszawa w trzech odsłonach

(8 września 2019 – 31 stycznia 2020 roku)

– plac Grzybowski

Wystawa została zorganizowana w związku z obchodami 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej. Prezentowała trzy odsłony Warszawy: przedwojenną, wojenną i czasy odbudowy, które ukazują zmieniający się obraz miasta,

towarzyszący jego burzliwym dziejom. Zmiany te ukazano na przykładzie 12 ulic, które w czasie wojny znalazły się na terenie getta lub w jego sąsiedztwie. Szacujemy, że wystawę zobaczyło ok. 80 000 osób.

Warszawa w trzech odsłonach, pl. Grzybowski w Warszawie
Fot. MGW/
M. Nowak

Zbiory

W zbiorach Muzeum znalazły się interesujące obiekty pozyskane poprzez dary i zakupy. Należą do nich judaica, dokumenty z okresu okupacji, fotografie, pocztówki, przedmioty codziennego użytku, a także wózek służący do

przewozu zwłok w getcie warszawskim zakupiony wspólnie z Fundacją Rodziny Nissenbaumów, wagoniki do wywozu gruzu z terenu byłego getta, przedmioty związane z wyposażeniem szpitali, m.in. sprzęty medyczne, meble z epoki.

Wózek do przewozu zwłok w getcie warszawskim, zakupiony dzięki wsparciu Fundacji Rodziny Nissenbaumów
Fot. MGW

Zbiory Muzeum zostały także wzbogacone o dzieła sztuki, takie jak kwadryptyk współczesnego artysty Krzysztofa Augustina. Szczególną wartość ma przekazana w darowiźnie kolekcja 76 rysunków autorstwa Henryka Hechtkopfa. Składają się na nią dwie serie dzieł powstałych w latach 1945–1955, przedstawiających ruiny

getta warszawskiego oraz portrety osób ocalałych z zagłady, po wojnie mieszkających na Dolnym Śląsku, w Łodzi, Warszawie. Kolekcja to dar Racheli i Kristyny Postavsky z Izraela. Prace zostaną przekazane do ekspertyzy mikrobiologicznej, a następnie poddane konserwacji.

Kristyna Postavsky,
Zichron Yaakov,
Izrael 2019
Fot. MGW

Pracownicy
MGW
w Zichron
Yaakov,
Izrael 2019
Fot. MGW

Dyrektorzy
MGW
prezentujący
pracę Henryka
Hechtkopfa,
Warszawa, 2019
Fot. MGW

W 2019 r. rozpoczęto prace nad rekonstrukcją i gruntowną konserwacją marmurowych tablic fundacyjnych pochodzących ze szpitala Bersohnów i Baumanów. Prace te prowadzone są na Wydziale Konserwacji

i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie w ramach zajęć kursowych studentów, pod kierunkiem prof. Wiesława Procyka i zostaną zakończone w czerwcu 2020 r.

Marmurowa
tablica
fundacyjna
pochodząca
ze szpitala
Bersohnów
i Baumanów
przed
konserwacją
Fot. MGW

Wydział
Konserwacji
i Restauracji
Dzieł Sztuki,
ASP, Warszawa
Fot. MGW

W ramach Działu Zbiorów utworzono bazę zdjęć getta warszawskiego, która zawiera skany ponad 9600 fotografii. Część z nich została już opatrzona opisem topograficznym. Aby stworzyć bazę, prowadzono kwerendy w zbiorach: Muzeum Powstania Warszawskiego, Archiwum Państwowego w Warszawie, Archiwum Akt Nowych, Muzeum Narodowego w Warszawie, Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Działu Dokumentacji Zabytków Żydowskiego Instytutu Historycznego,

Archiwum Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Narodowym Archiwum Cyfrowym oraz Bildarchiv Österreichische Nationalbibliothek ONB, Bildarchiv Foto Marburg, Bundesarchiv Deutschland w Koblencji. Ponadto na potrzeby wystawy stałej przeprowadzono kwerendy w ośrodkach muzealnych i kulturalnych znajdujących się na terenie województwa mazowieckiego pod kątem Wystawy Stałej.

Edukacja

Lekcje muzealne

W 2019 r. pracownicy Działu Edukacji przeprowadzili 98 godzin lekcji muzealnych, w których uczestniczyło 1470 uczniów z Warszawy i Mazowsza. Bezpłatne zajęcia odbyły się w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych

w: Mińsku Mazowieckim, Makowie Mazowieckim, Przasnyszu, na terenie całej Warszawy. Zajęcia miały różnorodną formę: lekcji, warsztatów i spacerów. Największym zainteresowaniem cieszyły się zajęcia o tradycji i kulturze żydowskiej oraz historii warszawskiego getta.

Zajęcia w szkole podstawowej nr 2 w Markach, listopad 2019., prowadzi dr Wiesława Młynarczyk

Zajęcia „Judaizm bez tajemnic”, szkoła podstawowa nr 107 w Warszawie, październik 2019 r., prowadzi dr Halina Postek

Dział Edukacji włączył się do organizowanych we współpracy z Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym Żydów obchodów Dni Pamięci o Ofiarach Holokaustu i rocznicy wybuchu powstania w getcie warszawskim. 28 stycznia 2019 r. przeprowadziliśmy warsztaty zatytułowane „Co to znaczy być zamkniętym w getcie?” dla uczniów

łódzkich szkół podstawowych; 18 kwietnia spotkaliśmy się na warsztatach z młodzieżą z LO im. H. Sienkiewicza w Warszawie, a 19 kwietnia poprowadziliśmy zajęcia dla członków Chóru Dziecięcego Miasta Łodzi. W warsztatach wzięło udział łącznie około 120 uczestników.

Dr Wiesława Młynarczyk z młodzieżą z LO im. H. Sienkiewicza, 18 kwietnia 2019 r.

Szkolenia

W 2019 r. dział edukacji zorganizował i przeprowadził dwa szkolenia dla nauczycieli, edukatorów i przewodników. Pierwsze z nich, zatytułowane „Wokół getta warszawskiego i innych gett okupowanej Polski”, odbyło się w dniach 29–31 marca 2019 r. Wśród prelegentów znaleźli się profesorowie

Sławomir Buryła i Grzegorz Berent, doktorzy: Piotr Trojański, August Grabski, Sebastian Piątkowski, Martyna Grądzka-Rejak, Maria Ciesielska oraz inni znawcy tematyki zagłady. Szczególnym przeżyciem było spotkanie ze świadkiem historii – Wacławem Kornblumem, ocalałym z warszawskiego getta.

Wacław Kornblum na spotkaniu z uczestnikami szkolenia dla nauczycieli, 30 marca 2019 r.

Prezentacja dr. Sebastiana Piątkowskiego o getcie w Radomiu, 30 marca 2019 r. Fot. MGW

Dr Piotr Trojański opowiada o edukacji o Holokauście w Polsce, 30 marca 2019 r. Fot. MGW

Wyjazdowe szkolenie „Getto warszawskie – Treblinka – Majdanek”, które odbyło się w dniach 25–27 października, było możliwe dzięki nawiązaniu współpracy z muzeami w Treblince i na Majdanku. W szkoleniu poświęconemu tragicznym losom Żydów

z warszawskiego getta, których większość została zamordowana w Treblince i na Majdanku, wzięło udział 21 nauczycieli z całej Polski.

Zajęcia dla nauczycieli organizowane przez MGW w muzeum w Treblince, 29 października 2019 r. Fot. MGW/M. Nowak

Podróż studyjna Treblinka, 29 października 2019 r. Fot. MGW/M. Nowak

Tablice edukacyjne

We współpracy z pracownikami działu edukacji Ministerstwa Edukacji Izraela zrealizowano projekt skierowany do uczniów polskich i izraelskich, którego efektem było opracowanie i ustawienie na dziedzińcu byłego szpitala Bersohnów i Baumanów 12 tablic edukacyjnych

opowiadających (w trzech językach: polskim, hebrajskim i angielskim) historię getta warszawskiego. Ze względu na szczególną sytuację, w jakiej znajduje się czekający na remont budynek szpitala, tablice można oglądać dwa dni w tygodniu po uprzednim umówieniu się.

Tablice edukacyjne stanęły przed ścianą szpitala od ulicy Siennej
Fot. MGW/
M. Nowak

Tablica edukacyjna poświęcona Emanuelowi Ringelblumowi i grupie Oneg Szabat
Fot. MGW

Spacerowskie warszawianistyczne

Wiosną 2019 r. Dział Edukacji rozpoczął cykl regularnych, skierowanych do szerokiej grupy odbiorców, spacerów warszawianistycznych o tematyce związanej z historią i funkcjonowaniem getta warszawskiego. Spacerowskie poprowadzono śladami walk podjętych przez bojowców Żydowskiej Organizacji Bojowej i Żydowskiego Związku Wojskowego. Opowiedziana została historia ulic

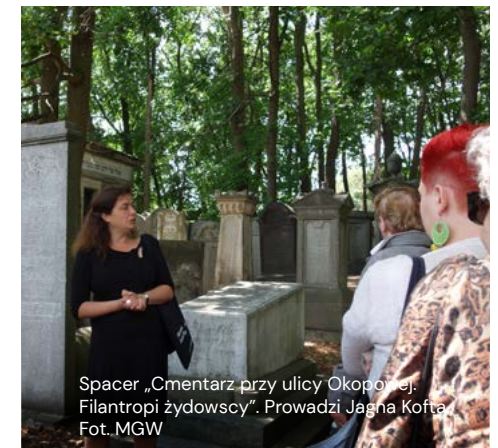
Siennej i Śliskiej wraz z dziejami szpitala Bersohnów i Baumanów, pokazano miejsca związane z działalnością Janusza Korczaka. Na szlaku spacerowskiego znalazł się również cmentarz żydowski przy ulicy Okopowej, gdzie znajdują się groby zasłużonych filantropów, miejsca prezentowane na wystawie „Warszawa w trzech odsłonach”. W 6 spacerowskich wzięło udział około 150 osób.

Młodzież z LO im. Aleksandra Fredry i oprowadzająca po terenie byłego getta Jagna Kofta, wrzesień 2019 r.
Fot. MGW

Pracowniczka Działu Edukacji, Jagna Kofta, podczas spacerowskiego „Warszawa jest moja i ja jestem jej”. Fot. MGW

Spacer „Cmentarz przy ulicy Okopowej. Filantropi żydowscy”. Prowadzi Jagna Kofta.
Fot. MGW

Filmowy cykl wywiadów

We współpracy ze Światowym Związkiem Żołnierzy Armii Krajowej, w ramach Programu Wieloletniego „Niepodległa” na lata 2017–2022 Dział Edukacji zrealizował projekt „Armia Krajowa wobec tragedii polskich Żydów”. Jest to cykl 30 wywiadów ze świadkami historii, zarejestrowanych na taśmie filmowej. Wywiady pokazują spektrum postaw zajmowanych wobec sytuacji,

w jakiej znaleźli się Żydzi podczas wojny: od czynnej pomocy, przez bezradne współczucie, obojętność wobec dziejących się wydarzeń, do wykorzystywania sytuacji, w której znaleźli się żydowscy współobywatele. Fragmenty wywiadów są prezentowane na stronach MGW w trzech językach: polskim, angielskim i hebrajskim.

Bohaterka jednego z wywiadów, uczestniczka powstania warszawskiego, Halina Rogozińska, czerwiec 2019 r. Fot. MGW/M. Nowak

Wywiad Michałem Bauerem uczestnikiem kampanii wrześniowej, żołnierzem AK, maj 2019 r. Fot. MGW/M. Nowak

Przewodnik Internetowy / Gra edukacyjna „Śladami getta warszawskiego”

Wspólnie z Fundacją Polskiego Państwa Podziemnego stworzony został Internetowy Przewodnik Edukacyjny / Gra Edukacyjna, dzięki któremu każdy, kto wejdzie na utworzoną w tym celu stronę internetową, będzie mógł poznać historię wybranych miejsc, związanych z warszawskim gettem. Wśród nich są pomniki: Bohaterów Getta, Ewakuacji Bojowników Getta Warszawskiego, Janusza Korczaka, Emanuela Ringelbluma, Szmula Zygelbojma, Umschlagplatzu; upamiętnienia: dowódców ŻOB, walk ZZW na placu Muranowskim, Rady Pomocy Żydom „Żegota”. Przewodnik może być wykorzystany do pracy z uczniami, a także służyć turystom. Gra jest dostępna pod adresem internetowym: <https://1943.pl/gru-edukacyjna/>.

Sluchowisko

Przygotowane w ubiegłym roku materiały do audioprzewodnika zostały wykorzystane do celów edukacyjnych. Na ich podstawie powstało sluchowisko, które przybliży sytuację 1/3 mieszkańców przedwojennej Warszawy podczas II wojny światowej. W listopadzie 1940 r., za murami wyznaczającymi granice getta, zamknięto ok. czterystu tysięcy Żydów. W lipcu 1942 r. rozpoczęła się tzw. Wielka Akcja, czyli wymordowanie w ośrodku zagłady Treblinka II większości, blisko 300 tysięcy, Żydów skupionych w getcie w Warszawie. Rankiem 19 kwietnia 1943 r., kiedy Niemcy przystąpili do ostatecznej likwidacji getta i kolejnej fali wywózek, zostali ostrzelani przez bojowników z Żydowskiej Organizacji Bojowej (ŻOB) i Żydowskiego Związku Wojskowego (ŻZW). Scenariusz napisała Ewa Bieniek-Małkowska, sluchowisko wyreżyserował Paweł Passini. Sluchowisko jest dostępne na stronie internetowej www.1943.pl, w zakładce „videoblog”.

Działalność naukowa

Konferencja naukowa

W listopadzie 2019 r. Muzeum zorganizowało międzynarodową konferencję naukową pt. „The Beginning of Nazi Occupation: Patterns of Continuity and Changes in Jewish and Polish Life, 1939–1941” we współpracy z Polskim Towarzystwem Studiów Żydowskich (PTSŻ), Żydowskim Instytutem Historycznym (ŻIH), European Network Remembrance and Solidarity (ENRS)

i Touro College Berlin. Głównym celem konferencji było dokonanie pogłębionej, naukowej analizy wpływu okupacji niemieckiej na sytuację na ziemiach polskich i postaw ludności w pierwszym roku okupacji niemieckiej. Wydarzenie to wpisało się w przypadającą w 2019 r. 80. rocznicę wybuchu drugiej wojny światowej. W obradach udział wzięło około 200 osób.

Konferencja naukowa, listopad 2019, Żydowski Instytut Historyczny
Fot. MGW/
J. Turczyk

Albert Stankowski – dyr. MGW przemawia do zgromadzonych
Fot. MGW/
J. Turczyk

Prof. Daniel Błatman – główny historyk wystawy stałej MGW moderuje panel wykładowy
Fot. MGW/
J. Turczyk

Fot. MGW/J. Turczyk

Fot. MGW/J. Turczyk

Album poświęcony szpitalowi Bersohnów i Baumanów

Publikacja, opracowana przez dr Hannę Węgrzynek – zastępcę dyrektora Muzeum Getta Warszawskiego i prof. Konrada Zielińskiego z Działu Naukowego, prezentuje dzieje szpitala Bersohnów i Baumanów jako ważnego świadectwa dziejów Żydów warszawskich

i warszawskiego getta. Pracownicy Muzeum napisali teksty ukazujące historię szpitala oraz zebrali materiały ikonograficzne. Album ukazał się w dwóch wersjach językowych – polskiej i angielskiej, w nakładzie po 300 egzemplarzy w każdej z nich.

Publikacja rocznicowa MGW – album poświęcony szpitalowi Bersohnów i Baumanów. Fot. MGW

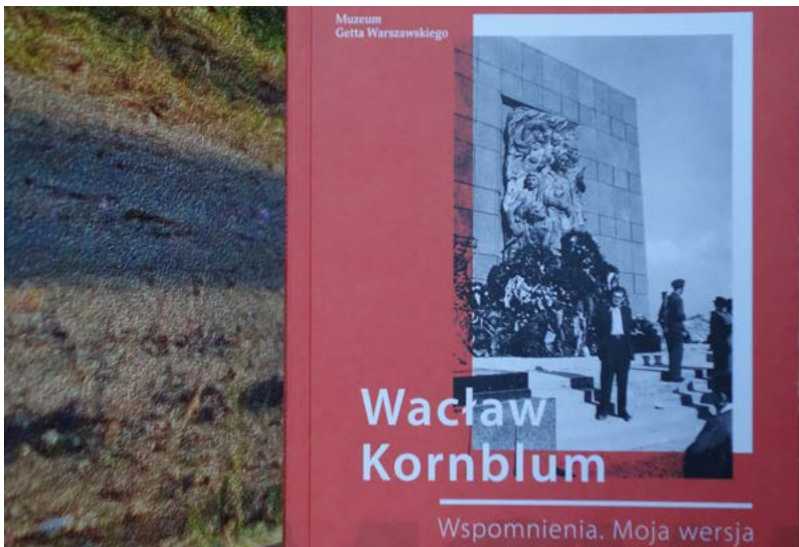
Wspomnienia Izaaka Waclawa Kornbluma

Publikacja zatytułowana: „Wacław Kornblum. Wspomnienia. Moja wersja” otwiera cykl osobistych retrospekcji. Bohater (ur. 1926) wychował się w Warszawie lat 30. XX wieku. Mieszkał wówczas przy ul. Śliskiej 42, nieopodal szpitala Bersohnów i Baumanów. Uczęszczał do przedszkola działającego pod patronatem Bundu, potem do

bundowskiej szkoły przy ul. Krochmalnej 36. Tuż przed wybuchem wojny cała rodzina przeprowadziła się na Niską 35. Izaak Kornblum miał wówczas trzynaście lat. Jego wspomnienia to emocjonalna opowieść o różnorodności życia Żydów przedwojennej Warszawy, stosunkach polsko-żydowskich podczas okupacji, opowieść o ukrywaniu się i przetrwaniu, wreszcie o powojennej historii Ocalałych. Dziś Wacław Kornblum jest członkiem Rady Muzeum Getta Warszawskiego.

Wacław Kornblum, Warszawa 2019
Fot. MGW/
J. Turczyk

Publikacja MGW Wacław Kornblum. Wspomnienia. Moja wersja
Fot. MGW

Interaktywna mapa getta

W 2018 r. rozpoczęły się prace nad interaktywną mapą getta. Projekt był częściowo realizowany w ramach Programu Wieloletniego „Niepodległa” na lata 2017–2022. Celem jest przygotowanie mapy ukazującej zmiany zachodzące w przestrzeni miasta podczas II wojny światowej przed utworzeniem getta,

w trakcie jego istnienia, a także po likwidacji. Prowadzone obecnie prace skupiają się na zmianach topograficznych i zawierają wiele nowych ustaleń, różniących się od dotychczasowych tego typu opracowań. W przyszłości mapa zostanie wzbogacona licznymi zdjęciami, które są sukcesywnie gromadzone. Interaktywna mapa getta będzie stanowiła ważny element wystawy stałej.

Inicjatywy MGW

„Tu było getto. Pamiętamy.”

Opracowano program włączenia samorządów i społeczności lokalnych na Mazowszu do upamiętniania ludności żydowskiej. Władzom miast, gmin i wsi Muzeum Getta Warszawskiego zaproponowało wspólną organizację wydarzeń rocznicowych i upamiętnienie w postaci wmurowania tablic. Rozesłanych zostało 12 listów intencyjnych. Trwają rozmowy i zbieranie dokumentacji. Projekt będzie trwał kilka lat. W ramach upamiętnienia gett Muzeum proponuje gminom uczestniczącym w projekcie ustawienie pomnika lub wmurowanie tablicy pamiątkowej. Autorem projektu „Macewy pamięci” jest rzeźbiarz Jerzy Kalina, który podpisał umowę o współpracy z Muzeum Getta Warszawskiego w tym zakresie.

Macewy pamięci
Autor J. Kalina

- Macewa - Jerzy Kalina 2019
50.

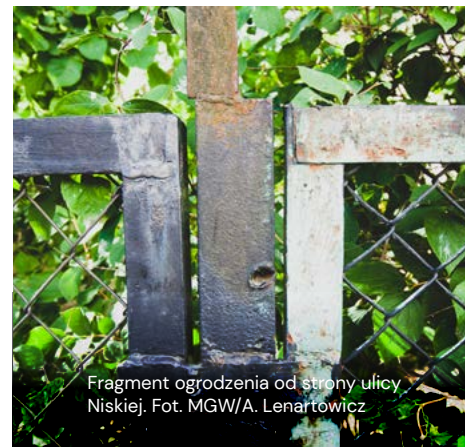
Przykład
umieszczenia
tablicy
pamiątkowej
Autor J. Kalina

Przykład
umieszczenia
pomnika
Autor J. Kalina

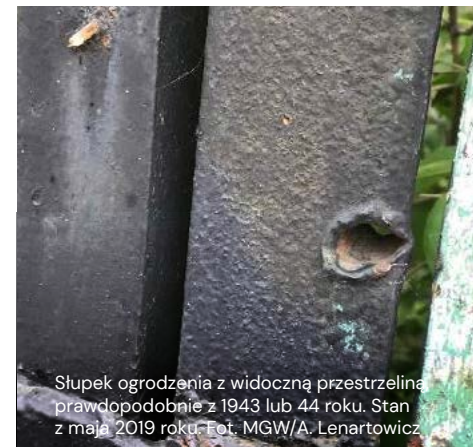
Ochrona zabytków

Z inicjatywy specjalistów z Działu Zbiorów Muzeum Getta Warszawskiego ogrodzenie budynku przy ulicy Stawki 5/7 od strony ulicy Niskiej zostało włączone do gminnej ewidencji zabytków m.st. Warszawy. Ogrodzenie otacza obecną siedzibę Wydziału Psychologii UW, gdzie przed wojną pod adresem Stawki 21, mieściły się Publiczne Szkoły Powszechno nr 153 i 175. W czasie II wojny światowej teren ten znajdował się w getcie, co jest widocznie

Fragment ogrodzenia od strony ulicy Niskiej. Fot. MGW/A. Lenartowicz

na kilku zachowanych fotografiach. Do dzisiaj w niektórych miejscach ogrodzenia widoczne są ślady po kulach. Ochrona konserwatorska ogrodzenia była możliwa dzięki analizie ikonograficznej i kartograficznej planów i fotoplanów z lat 1936–1948 – oraz fotografii (m.in. z raportu Stroopa), która wykazała, że część ogrodzenia od strony ulicy Niskiej oraz podmurówka i słupki są oryginalne, zbudowane równocześnie z budynkiem w latach 1936–1937.

Słupek ogrodzenia z widoczną przestrzelina prawdopodobnie z 1943 lub 44 roku. Stan z maja 2019 roku. Fot. MGW/A. Lenartowicz

Ludzie wyprowadzani z budynku, ul. Niska 25 Źródło: Raport Stroopa

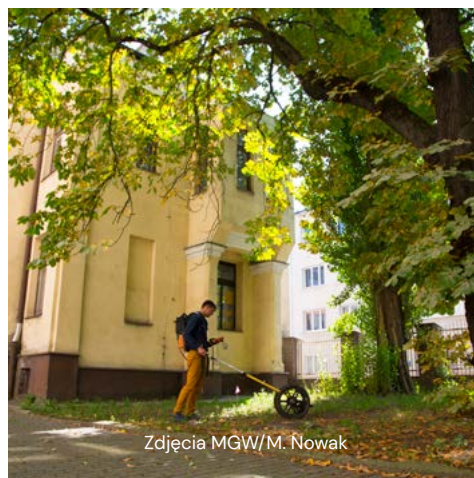
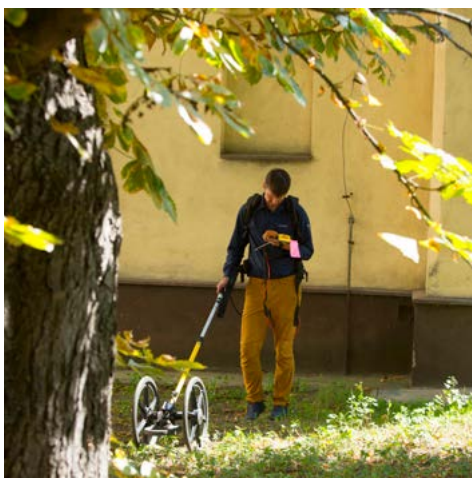
Ludzie przygotowujący się do skoku z płonącego budynku, ul. Niska 25, 27. Źródło: Raport Stroopa

Badania geofizyczne

W lipcu 2019 r. na terenie przyszłej siedziby Muzeum Getta Warszawskiego przeprowadzono badania geofizyczne zrealizowane przez ekspertów z Maurice Greenberg Center for Judaic Studies na Hartford University w Connecticut w Stanach Zjednoczonych. Badacze poszukiwali artefaktów związanych z historią szpitala. Analogiczne badania przeprowadzono także wokół kopca

Anielewicza przy ul. Miłej, oraz – na prośbę kierownictwa Muzeum Łazienki Królewskie – na terenie należącym do tej instytucji. Przy współpracy z Instytutem Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk na terenie kompleksu szpitalnego zostały przeprowadzone bezinwazyjne badania archeologiczne. W ich wyniku wykryto kilka anomalii, które mogą się wiązać z obecnością obiektów o charakterze historycznym.

Zdjęcia MGW/M. Nowak

Międzynarodowa zbiórka pamiątek

W 2020 r. planowane jest rozpoczęcie akcji „Międzynarodowej zbiórki pamiątek”, której celem jest pozyskanie obiektów związanych z gettem warszawskim. We wrześniu 2019 r. wprowadzony został regulamin tego

przedsięwzięcia. Ponadto przy współpracy z amerykańskim producentem filmowym Charlesem B. Wesslerem, powstał film zapraszający do udziału w akcji, skierowany do odbiorców angielskojęzycznych. Dalsze działania promocyjne i organizacyjne będą kontynuowane w roku 2020 i następnych latach.

Dyrektor Albert Stankowski i producent filmowy Charles B. Wessler, Warszawa 2019
Fot. MGW

Wydarzenia

Rocznica wybuchu powstania w getcie warszawskim

W kwietniu 2019 r., zaproszony do współpracy z Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym Żydów w Polsce, zespół Muzeum Getta Warszawskiego zorganizował cykl wydarzeń upamiętniających rocznicę powstania w getcie warszawskim. Główne roczystości z udziałem władz państwowych i samorządowych, kombatanów i środowisk żydowskich odbyły się przed pomnikiem Bohaterów Getta. W ramach

wydarzeń towarzyszących zorganizowane zostały warsztaty dla młodzieży szkolnej; spacer varsavianistyczny szlakiem miejsc pamięci powstania w getcie; pokaz filmu „Ulica graniczna” (reż. A. Ford, rok produkcji 1948) z komentarzem filmoznawcy; koncert poświęcony pamięci kompozytorów pochodzenia żydowskiego – ofiar Holokaustu „*Silent Voices*”; monodram „*Josela Rakowera rozmowa z Bogiem*” w wykonaniu Sławomira Hollanda. Otwarto wystawę „*Wyprostowani, nieugięci...*” poświęconą autorowi pomnika Bohaterów Getta.

76. rocznica wybuchu powstania w getcie warszawskim, 19.04.2019. Fot. MGW/J. Turczyk

Dyrektor Hanna Węgrzynek oprowadza po terenie getta
Fot. MGW/J. Turczyk

Koncert na zakończenie roku

W grudniu 2019 r. Muzeum Getta Warszawskiego we współpracy z warszawskimi organizacjami żydowskimi przygotowało wydarzenia kulturalne z okazji Chanuki. Promując polskich twórców, którzy szukają inspiracji w dziełach artystów żydowskich, zorganizowany i zarejestrowany został koncert Leny Piękniewskiej pt.: „Coś przyjdzie – miłość lub śmierć”.

Inspiracją do powstania tego muzycznego projektu był wiersz Abramka Koplowicza „Marzenie”, napisany przez trzynastolatka w łódzkim getcie. Przetłumaczony na kilkanaście języków stał się symbolem dziecięcej twórczości czasu zagłady. Abramek Koplowicz zginął w Auschwitz, jego spuścizna przetrwała dzięki przyrodniemu bratu. W programie znalazły się także utwory literackie Zuzanny Ginczanki, Abrahama Cytryna i Janki Hescheles.

“Coś przyjdzie: miłość lub wojna”.
Koncert z okazji Chanuki 2019
Fot. MGW/J. Turczyk

Alexander Ben Zvi, ambasador Izraela w Polsce
Fot. MGW/J. Turczyk

David Berman,
pracownik naukowy Muzeum Getta
Warszawskiego Fot. MGW/J. Turczyk

Albert
Stankowski
dyrektor
Muzeum Getta
Warszawskiego
Fot. MGW/
J. Turczyk

Lena
Piękniewska
Fot. MGW/
J. Turczyk

Wizerunek

Konkurs na identyfikację wizualną MGW

Oszczędna i przemyślana forma graficzna jest w pełni adekwatna do wagi tematu
– prof. Sławomir Kosmynka.

Siła tej koncepcji polega na tym, że nie ilustruje ona grozy liczbami lub „wymyślnymi symbolami”, ale prawdziwymi imionami i nazwiskami

osób dotkniętych doświadczeniem getta
– prof. Philippe Boulakia.

Identyfikacja wizualna tej instytucji powinna uwzględniać jej prospołeczny charakter. W dodatku musi być zrozumiała dla ludzi wielu kultur i języków. Projekt litewski w największym stopniu odpowiadał przyjętym przez jury kryteriom – Małgorzata Naimska.

MGW
Muzeum Getta
Warszawskiego

WGH
Warsaw Ghetto
Museum

Koncepcja identyfikacji wizualnej Muzeum została wyłoniona w międzynarodowym konkursie, który został przeprowadzony wspólnie ze Stowarzyszeniem Twórców Grafiki Użytkowej.

Autorami zwycięskiej koncepcji są projektanci z litewskiego studia DADADA. Konkurs został ogłoszony we wrześniu 2019 r. W pierwszym etapie wpłynęło 216 zgłoszeń, spośród których

jury wybrało 6. Wśród finalistów znalazły się trzy studia z Polski: Futu, Redkroft, The Codeine. Ponadto do II etapu weszli graficy z czesko-brytyjskiego studia Little Greta, litewskiego studia DADADA oraz włoski projektant Francesco Ciampa. Finaliści przygotowali prace w postaci konkretnych koncepcji identyfikacji wizualnych, do oceny kapituły konkursu. Złożono 11 projektów.

Koncepcja litewskiego Studia DADADA przekłada misję Muzeum Getta Warszawskiego z oficjalnego języka na przekaz emocji odwołujący się do indywidualnej pamięci. Autorom towarzyszy idea upamiętnienia konkretnych ludzi, ujęta w hasło *No one can be forgotten* – musimy pamiętać o wszystkich. Obok stałego logotypu, opartego na nazwie instytucji, zaprojektowany został algorytm, dzięki któremu niemal w nieskończoność można tworzyć logo na podstawie konkretnych, historycznych imion i nazwisk. Identyfikacja wizualna to znacznie więcej niż logo, to kontekst i język form, kolorów, krojów pisma, układających się w przemyślany kod (key visual) charakterystyczny dla marki – w tym przypadku Muzeum Getta Warszawskiego. Kolorom identyfikacji przypisane są skojarzenia i znaczenia: czerwony (terror), kamienny brąz (historia), jasnoniebieski (nadzieja).

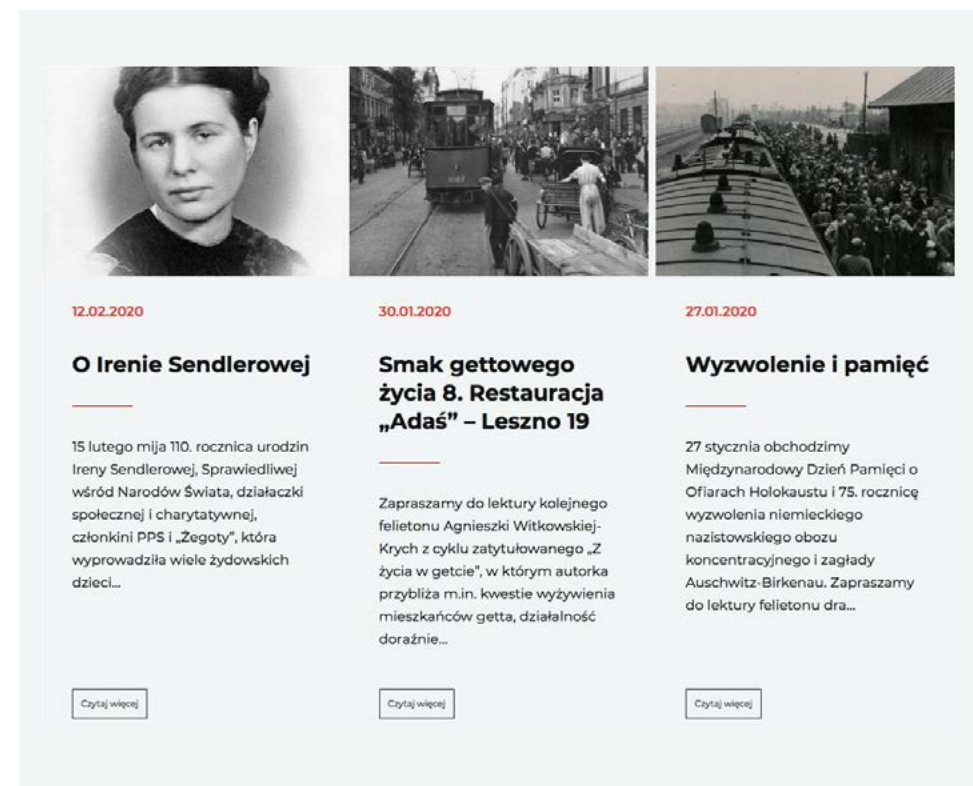

Studio DADADA zaprojektowało unikatowy krój pisma, inspirowany liternictwem hebrajskim, o nazwie „Memotype”. Jego znaki są wykorzystywane wyłącznie w sygnecie logotypu. Sygnet logotypu zawsze składa się z inicjałów, w formie podstawowej (instytucjonalnej) to skrót nazwy Muzeum Getta Warszawskiego (Warsaw Ghetto Museum), w wersjach zaś upamiętniających ofiary i ocalonych z getta – inicjały ich imion i nazwisk. Integralną częścią logotypu jest pełna nazwa Muzeum, a w wariantach upamiętniających osoby także ich pełne imiona i nazwiska.

Strona internetowa i profil społecznościowy

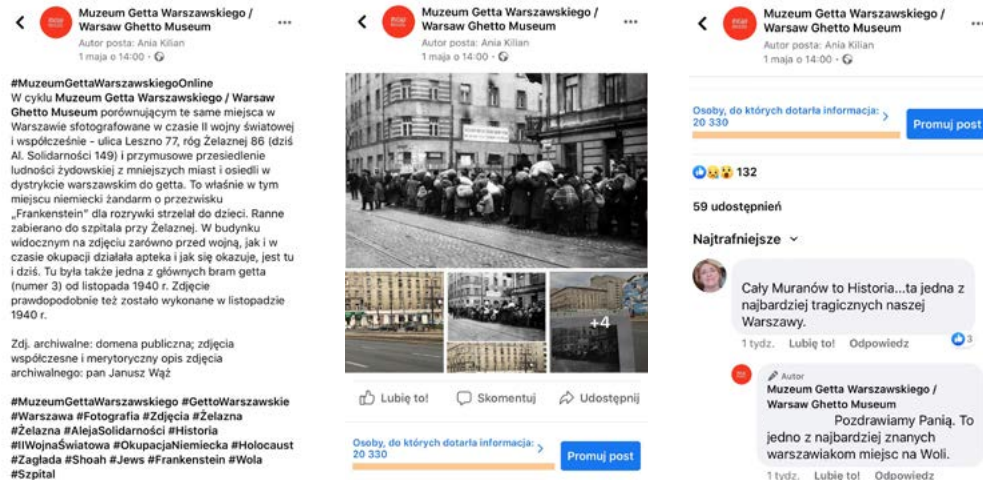
Strona www.1943.pl, przygotowana w wersji polskiej i angielskiej, to źródło informacji o instytucji i jej pracownikach. Obok Biuletynu Informacji Publicznej publikowane są tu, między innymi, informacje o aktualnych wydarzeniach oraz felietony historyczne. „Smak gettowego życia” Agnieszki Witkowskiej-Krych to cykl 25 felietonów, składających się na serię dotyczącą problemów związanych z wyżywieniem, które dotknęły Żydów zamkniętych w warszawskim getcie, a także m.in. działalności doraźnie organizowanych punktów dożywiania przeznaczonych dla głodujących, kuchni żywiących dzieci

i niemowlęta. Cykl ma formę spacerownika po istniejącej w czasie okupacji dzielnicy zamkniętej Warszawy – autorka prowadzi czytelnika konkretnymi ulicami, opowiadając o instytucjach i osobach z nimi związanych. Dotychczas Muzeum Getta Warszawskiego opublikowało 23 odcinki cyklu. Agnieszka Witkowska-Krych jest antropolożką kultury, hebraistką i socjolożką. To ceniona badaczka życia i spuścizny Janusza Korczaka, współpracowniczką Fundacji Forum Dialogu i Centrum Kultury Jidysz. W grudniu 2019 r. otrzymała nagrodę KLIO w konkursie na najlepszą książkę historyczną za „Mniej strachu. Fakty i mity o ostatniej drodze Janusza Korczaka i jego podopiecznych”.

W odróżnieniu od felietonów Agnieszki Witkowskiej-Krych, te autorstwa dra Pawła Wieczorka zostały napisane na podstawie kalendarium rocznicowego, wpisującego się w realizację misji upowszechniania wiedzy na temat życia, walki i zagłady polskich Żydów w getcie warszawskim i innych gettach okupowanej przez Niemców Polski. Do tej pory dr Wieczorek napisał dla Muzeum dziesięć felietonów. Jego teksty dotyczyły: początku i upadku powstania w getcie warszawskim, „Akcji Reinhardt”, bunkra „Krysią”, „Krwawego

Piątku”, wyzwolenia KL Auschwitz w kontekście Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holokaustu, Ireny Sendlerowej, udziału Żydów w powstaniu warszawskim i polskiej pomocy Żydom w czasie wojny w nawiązaniu do Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką. Autor specjalizuje się w historii najnowszej i jest laureatem konkursu ŻIH na najlepszą pracę doktorską im. M. Bałabana. Ma na swoim koncie współpracę z USHMM, ŻIH oraz TSKŻ.

W lipcu 2019 r. MGW rozpoczęło realizację internetowego projektu dotyczącego wojennej przeszłości stolicy i jej współczesnego oblicza. Cyklicznie, w każdy piątek, na profilu społecznościowym instytucji prezentowane są fotografie Warszawy z czasów okupacji niemieckiej, skonstrastowane ze zdjęciami tych samych miejsc w ich stanie obecnym. Zdjęć archiwalnych dostarcza dział

zbiorów MGW, fotografie współczesne zaś wykonuje współpracujący z Muzeum wolontariusz, pan Janusz Wąż. Każda odsłona projektu przyciąga kilkunastotysięczną grupę odbiorców. Przyczynia się to do zaangażowania warszawiaków w poznawanie historii stolicy, a także pozwala lepiej wypromować MGW, wciąż młodą instytucję, budującą dopiero swój wizerunek.

Współpraca

Współpraca naukowo-edukacyjna

Podpisano porozumienia o współpracy z: Instytutem Pamięci Narodowej; Muzeum Treblinka. Niemieckim nazistowskim obozem zagłady i obozem pracy (1941–1944); Państwowym Muzeum na Majdanku. Niemieckim nazistowskim obozem koncentracyjnym i zagłady (1941–1944); Muzeum Powstania Warszawskiego; Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym Żydów w Polsce; Fundacją Rodziny Nissenbaumów, Fundacją Polskiego Państwa Podziemnego i Instytutem Archeologii i Etnologii PAN. Dział edukacji nawiązał kontakty z działami edukacji Muzeum Powstania Warszawskiego (MPW), Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia” i Muzeum Historii Polski (MHP). Ustalono obszary współpracy w tymi instytucjami: wspólne lekcje muzealne (MPW, MHP),

organizacja warsztatów dla nauczycieli („Przystanek Historia”). Dział edukacji podjął również współpracę z organizacją Konwój 77, prowadzącą projekt upamiętnienia Żydów deportowanych z Francji ostatnim pociągiem do Auschwitz. W ramach wspólnych działań edukatorzy Muzeum mieliby szkolić nauczycieli uczestniczących w projekcie. Podobną współpracę, dotyczącą szkoleń nauczycieli, podjęto z Fundacją Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego, która od wielu lat zajmuje się ochroną cmentarzy żydowskich, znajdujących się na terenie Polski. Dział Naukowo-Badawczy nawiązał współpracę z placówkami muzealnymi i instytucjami naukowo-badawczymi w kraju i za granicą prowadzącymi badania dotyczące dziejów i kultury Żydów, a zwłaszcza zagłady.

Podpisanie umowy o współpracy między MGW a Muzeum Treblinka. Od lewej: prof. Konrad Zieliński, historyk MGW; dr Edward Kopówka, dyrektor Muzeum Treblinka; Albert Stankowski, dyrektor MGW, prof. Daniel Błatman, główny historyk wystawy MGW Fot. MGW

Podpisanie umowy o współpracy z Instytutem Pamięci Narodowej, Jarosław Szarek, prezes IPN; Albert Stankowski, dyrektor Muzeum Getta Warszawskiego, kwiecień 2019. Fot. MGW

Podpisanie umowy o współpracy pomiędzy MGW a Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym Żydów w Polsce. Od lewej: Albert Stankowski, dyrektor MGW, Artur Hofman, prezes TSKŻ. Fot. MGW

Podpisanie umowy o współpracy pomiędzy MGW a Państwowym Muzeum na Majdanku. Od lewej: dr Tomasz Krantz, dyrektor Muzeum; Albert Stankowski, dyrektor MGW. Fot. MGW

Podpisanie umowy o współpracy pomiędzy MGW a Fundacją Rodziny Nissenbaumów. Od lewej: Gideon Nissenbaum, Albert Stankowski. Fot. MGW/M. Nowak

Podpisanie umowy z Fundacją Nissenbaumów, czerwiec 2019. Fot. MGW/M. Nowak

Współpraca zagraniczna

Dział edukacji Muzeum rozpoczął współpracę z Ministerstwem Edukacji Izraela, której celem jest włączenie się do organizacji programu merytorycznego wizyt w Polsce młodzieży izraelskiej. Muzeum współpracuje także z izraelskimi organizacjami pozarządowymi, wśród nich jest Mashmout Center, upamiętniające Żydów zamordowanych w Polsce w czasie zagłady. Efektem tej współpracy był spacer edukacyjny i wykład poświęcony Stefanii Wilczyńskiej, przygotowany dla izraelskiej grupy edukatorek, które odwiedziły Warszawę w sierpniu 2019 r. Dział Naukowy planuje włączyć się

w wydawanie prestiżowego i rozpoznawalnego czasopisma „The Journal for the Study of the Holocaust and Antisemitism”, wydawanego przez Mordechai Anielewicz Memorial Holocaust Study and Research w Izraelu. Muzeum blisko współpracuje z Hebrew University w Jerozolimie (dzięki zaangażowaniu głównego historyka Muzeum prof. Daniela Blatmana). Podjęto także rokującą współpracę z Touro College Berlin (wynikiem czego była wspólna organizacja konferencji w listopadzie 2019 r.) Dział wystaw rozpoczął współpracę z Muzeum Holocaustu w Sered na Słowacji, której efektem będzie prezentacja w Sered wystawy dotyczącej getta warszawskiego w listopadzie 2020 r.

Rada Muzeum Getta Warszawskiego

Na podstawie ustawy z 21 listopada 1996 r. o muzeach w dniu 10 września 2019 r. wręczono nominacje 14 osobom wchodzącym w skład Rady Muzeum przy Muzeum Getta Warszawskiego. Nominacje otrzymali: Colette Avital; ks. bp dr Mieczysław Cisko; Michael Schudrich; Adam Struzik; Małgorzata Naimska; Artur Hofman; dr Jan Kutnik; Irene Kronhill Pletka; Anna Stupnicka-Bando; Gideon Nissenbaum; Barbara Blumenthal; Abraham Foxman; Marian Turski; Wacław Kornblum.

W wrześniu odbyło się pierwsze zebranie Rady Muzeum Getta Warszawskiego połączone z konferencją prasową. W części niejawniej spotkania zostali wybrani przewodniczący rady, którym został Michael Schudrich, Naczelny Rabin Polski, i wiceprzewodnicząca, funkcję tę powierzono Małgorzacie Naimskiej, zastępcy dyrektora Biura Kultury Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy. Zebrani desygnowali także piętnastego członka rady, został nim minister kultury i dziedzictwa narodowego Jarosław Sellin.

Członkowie
Rady
MGW

Zebranie Rady Muzeum Getta Warszawskiego, 11.09.2019. Fot. MGW/J. Turczyk

Szpital Dziecięcy Bersohnów i Baumanów Fot. MGW

Statystyki Muzeum Getta Warszawskiego

Liczba osób odwiedzających wystawy czasowe:

„Wyprostowani, nieugięci...”. Wystawę zobaczyło około 45 000 osób.

„Pocztówki z naszej okolicy”. Wystawę zobaczyło około 30 000 osób.

„Warszawa w trzech odsonach”. Szacujemy, że wystawę zobaczyło ok. 80 000 osób.

Liczba przeprowadzonych lekcji:

W 2019 r. pracownicy działu edukacji przeprowadzili 98 godzin lekcji muzealnych, w których uczestniczyło 1470 uczniów z Warszawy i Mazowsza.

Liczba zrealizowanych wywiadów

– W ramach projektu „Armia Krajowa wobec tragedii polskich Żydów” – dział edukacji przeprowadził cykl 30 wywiadów ze świadkami historii, zarejestrowanych na taśmie filmowej.

Zbiory

– W ewidencji Muzeum Getta Warszawskiego znajduje się 79 pozycji. Składa się na nią 709 obiektów (w tym 433 fotografii).

Wydawca:

Muzeum Getta Warszawskiego

Redakcja:

dział komunikacji i promocji Muzeum Getta Warszawskiego;

Anna Kilian, Kama Pawlicka, Miłka Skalska, Tomasz Kaliński

Projekt graficzny i skład:

Andrzej Wąsik, andu.pl

Korekta:

Bożena Sigismund

—
Muzeum Getta Warszawskiego
muzeum@1943.pl
ul. Zielna 39, VI p.
00-108 Warszawa
www.1943.pl

